

Источники и литература:

1. Берестовой А. А. Организационно-экономический механизм управления туризмом в Приморском крае : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А. А. Берестовой. – Владивосток, 1999. – 148 с.
2. Биль М. Механизм государственного управления туристической отраслью / М. Биль. – К. : Нац. академия гос. управл. при Президенте Украины, 2009. – 40 с.
3. Гаценбиллер Н. Ю. Организационно-экономический механизм управления устойчивым развитием региональной туристско-рекреационной системы : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Н. Ю. Гаценбиллер. – СПб., 2008. – 192 с.
4. Хайдуков Д. С. Экономические механизмы управления курортным комплексом : дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Д. С. Хайдуков. – М., 2010. – 163 с.
5. Чечель А. А. Усовершенствование государственных механизмов управления развитием туризма в Украине : дис. ... канд. наук по гос. управлению: 25.00.02 / А. А. Чечель. – Донецк, 2003. – 204 с.

Паршин Ю.І.**УДК 330.015:330.105****ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЯК ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ГІРНИЧОДОБУВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Постановка проблеми. Вугільне виробництво, як в Україні, так і в інших країнах характеризується складністю виробничої структури підприємств з видобутку вугілля, динамічністю процесу функціонування шахт, а також необхідністю оцінки ступеня досягнення цілей виробництва з позиції багатьох аспектів діяльності. Це зумовлює різноманітність управлінських функцій і різносторонність управлінських завдань, які необхідно вирішувати з метою формування дієвої структури управляючої системи з урахуванням взаємодії її компонентів.

Аналіз останніх публікацій. Питання ефективності управління цікавили людство на всіх етапах його розвитку. Вчені, дослідники та філософи намагалися і намагаються внести свій внесок з поясненнями, уточненнями, пропозиціями стосовно цього питання. Можна також відзначити, що сучасні автори в роботах з управління пропонують свій перелік відповідних функцій, трактувань щодо визначень з метою підвищення ефективності такої діяльності як управління. Свого часу цими питаннями займалися і займаються такі вчені як Мескон М. Х., Райзберг Б. А., Фатхутдінов Р. А., Козлова О. В., Попов Г. Х., Пітер Ф. Друкер, Агафонова Л. Г., Рога О. В., Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В., Воеводін С. А., Москаленко В. П., Опарін В. А., Осипов Ю. М., Шеремет О. Д., Сайфулін Р. С. та ін. Актуальність цих питань з часом не зменшується, а враховуючи динамічний розвиток і використання нових інноваційних технологій у всіх сферах виробничої діяльності, можна сказати, що актуальність цих питань висока і зараз.

Невирішеними аспектами проблеми є науково-методологічні аспекти щодо визначення функцій управління і функцій діяльності, дослідження їх взаємного впливу на виробництво та встановлення інформаційних зв'язків при здійсненні управління підприємством.

Метою статті є дослідження взаємодії управлінських функцій та функцій діяльності з визначенням інформаційних зв'язків для створення основи щодо здійснення інформаційного управління гірничодобувним підприємством.

Викладання основного матеріалу. За результатами аналізу джерел з управління можна констатувати, що спостерігається єдність розуміння «управлінської функції» дослідниками, що працюють у різних галузях економіки [1, 2] та трактують управлінські функції як вид діяльності, який є заснованим на розподіленні та кооперації менеджменту і характеризується певною однорідністю, складністю і стабільністю дій на об'єкт і суб'єкт управління. Стосовно гірничодобувного виробництва, під управлінською функцією маємо розуміти комплекс робіт з управління, споріднених за ознакою єдності щодо їх змісту. Здійснити управлінську функцію – це означає реалізувати управлінські рішення та виконати комплекс робіт з управління підприємством.

Управлінська функція, на нашу думку, є об'єктивно необхідною сукупністю процесів інформаційної дії суб'єкта управління на керований об'єкт на певній стадії його функціонування. Вона полягає у цілеспрямованій переробці інформації і здійсненні її руху у напрямку до керованого об'єкту з подальшою дією на цей об'єкт. Відрізняються управлінські функції способами і методами інформаційних дій на об'єкт управління, сферою розповсюдження і спрямованістю цих дій, а також внутрішнім змістом.

Необхідно також відзначити, що в управлінських функціях розкривається сутність процесу управління. За їхньою допомогою рівні управління здійснюють відповідну дію на господарську діяльність підприємства. Реалізуються управлінські функції шляхом виконання певного переліку робіт і вирішення управлінських завдань.

Щодо переліку і класифікації управлінських функцій, в даний час єдиної, загальноприйнятої думки немає [2, 3, 4].

Проте з даного питання можна відзначити дві основні причини щодо різноманітностей у думках:

- використовується неоднаковий ступінь деталізації управлінських функцій;
- спостерігається зміщення понять «функція управління» і «функція діяльності».

Перша причина, в якійсь мірі є неминучою, оскільки у дослідників можуть бути різні цілі та глибина дослідження управлінської діяльності об'єкту. Неправомірне тлумачення другої причини – зміщення понять «функція управління» і «функція діяльності», на наш погляд є неприпустимим, незважаючи на те, що обидва поняття відносяться до галузі управління та їх здійснення в рівній мірі є предметом діяльності апарату управління. Відзначимо, що функції управління і функції діяльності – це дві групи різних управлінських функцій.

Термін «функція» стосовно управлінської діяльності має різний зміст залежно від використаного словосполучення. У словосполученні «функція управління» вказується на деякий процес управління або окрему специфічну форму управлінської діяльності людини. Якщо суб'єкт управління здійснює деяку функцію управління, тоді слід акцентувати увагу на тому, яким чином здійснюється це управління, якими методами та який характер мають управлінські рішення.

До функцій управління можна віднести: прогнозування, планування, нормування, організацію, облік, контроль, регулювання, економічний аналіз. Однак, цей перелік не є остаточним або вичерпним. Наприклад, функцію планування залежно від ступеня її деталізації можна розподілити на планування оперативне, поточне та стратегічне. На деяких підприємствах енергетичних компаній, у певних випадках, виділяють оперативно-виробниче планування, техніко-економічне та календарне. Розрізняють так само декілька видів обліку: оперативний, статистичний, бухгалтерський. У разі потреби вченим доводиться виконувати зворотні дії – зменшувати перелік функцій управління або здійснювати їх агрегування.

Таким чином, перелік функцій управління може бути наслідком неоднакового ступеня їх деталізації. Так, функція прогнозування з певним ступенем обґрунтованості може бути об'єднаною з функцією планування. У деяких ситуаціях оперативний облік і контроль також можна розглядати спільно, як одну функцію. Проте, не дивлячись на різноманітності у підході щодо визначення переліку функцій управління, а також пов'язаної з цим відсутності достатньої чіткості у формулюванні змісту кожної з них, все ж таки функцію управління слід чітко відрізнити від функції діяльності.

На нашу думку словосполучення «функція діяльності» надає вказівки посадовій особі за яку ділянку (сектор) виробничо-господарської діяльності керованого об'єкту він несе відповідальність. Наприклад, функції матеріально-технічного забезпечення, управління якістю, збуту готової продукції, управління кадрами, юридичного забезпечення є не функціями управління, а функціями діяльності посадових осіб. Для здійснення цих функцій слід застосовувати функції управління: планування, облік, контроль та аналіз.

Необхідно відзначити, що виділення «функцій управління» і «функцій діяльності» – це результат функціонального розподілу праці управлінського персоналу «у горизонтальному напрямку». У той же час виділення функцій управління – результат розподілу праці за ознакою різноманітностей у характері виконуваних управлінських робіт, а виділення функцій діяльності – результат розподілу праці за ознакою різноманітностей у керованих сферах виробничо-господарської діяльності об'єкту управління.

Ці групи управлінських функцій відрізняються напрямом спеціалізації. З назви функції управління видно, яким способом здійснюється саме процес управління, а з назви функції діяльності – на який вид діяльності він спрямований. Всі функції управління виділені за ознакою однорідності способу дії на керований об'єкт. Вони спрямовані на всі сторони і стадії господарської діяльності підприємства (об'єднання, компанії), на всі її елементи і відбивають зміст окремих стадій управління. А сукупність функцій управління відображає зміст процесу управління і послідовність його реалізації.

Сукупність функцій діяльності відображає сектор, що охоплюється управлінням. Схема взаємодії управлінських функцій та функцій діяльності на виробництво показана на рис. 1, а схема прийняття управлінських рішень – на рис. 2, де управлінські рішення здійснюються за допомогою динамічного і внутрішньо взаємопов'язаного процесу, який складається з ряду функцій прийняття рішень.

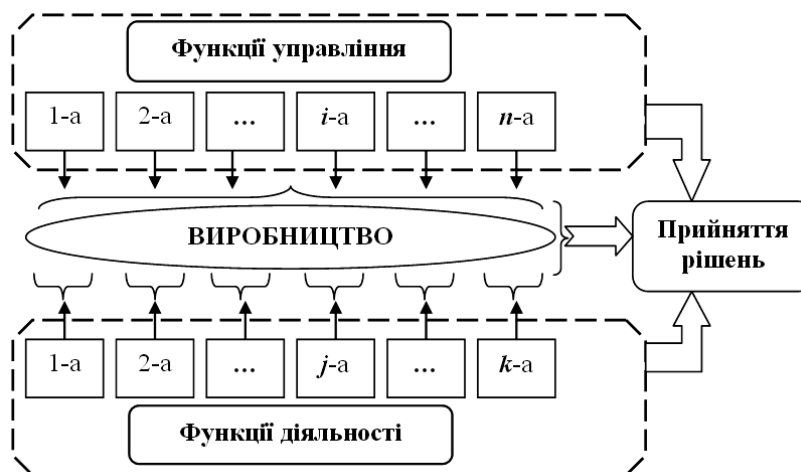

Рис. 1. Схема взаємодії управлінських функцій та функцій діяльності при формуванні управлінських рішень

Основна і загальна мета всіх управлінських функцій – впорядкування функціонування підприємства і

**ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЯК ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО
УПРАВЛІННЯ ГІРНИЧОДОБУВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ**

підвищення його ефективності. У той же час, кожна з управлінських функцій має тільки свої цілі. При розгляді у взаємозв'язку функцій управління і функцій діяльності первинними є функції діяльності, а не навпаки. Це пояснюється тим, що характер функцій управління залежить від характеру функцій діяльності. Не дивлячись на те, що ці функції відносяться до функцій управління, все ж таки поняття «функція управління» ближче до управлінської сфери діяльності, а поняття «функція діяльності» – ближче до виробничої сфери. Іншими словами ми можемо констатувати, що така-то функція діяльності реалізується шляхом здійсненні таких-то функцій управління, але не навпаки.

Як стадія циклу управління, перелік функцій управління не залежить від типу і виду діяльності підприємства та є однаковим у всіх економічних системах, у той же час перелік функцій діяльності, як частин циклу господарської діяльності, у різних економічних системах може суттєво відрізнятися. Наприклад, така функція діяльності, як управління маркшейдерсько-геологічним забезпеченням властива достатньо обмеженій кількості підприємств.

Рис. 2. Схема процесу прийняття управлінських рішень

Функції управління і встановлення обсягу робіт з кожної функції є основою для формування структури управляючої системи і взаємодії її компонентів [1]. Необхідно відзначити, що будь-який перелік функцій діяльності не можна вважати абсолютним і незмінним для одного і того ж підприємства. Залежно від цілей і глибини аналізу він може бути агрегованим (шляхом злиття деяких функцій) або деталізованим (розподілення окремих функцій на декілька складових). Перелік функцій управління витікає з самої суті управління та є властивим до всіх управляючих систем. Їх конкретний зміст залежить від вимог, які пред'являються до об'єкту управління, а також від властивостей даного об'єкту. Також управління є безперервним і одночасно циклічним інформаційним процесом.

Відзначимо, що аналіз відокремлений у часі від моменту прийняття рішення і, по суті, підпорядкований йому. Якість управлінського рішення значною мірою залежить від «якості» інформації, яка є результатом виконання аналізу. Внаслідок цього можна розглядати управління у ширшому сенсі, а саме у взаємозв'язку (і як одне ціле) з інформаційним управлінням. Під інформаційним управлінням маємо розуміти [5, с. 25] комплекс заходів з формування і реалізації управлінських рішень, в якому управляюча дія носить неявний, непрямий характер.

Надамо на рис. 3 схему інформаційних зв'язків при здійсненні функцій управління. Ці зв'язки слід враховувати при розробці й вирішенні управлінських завдань.

Необхідно відзначити, що кожна з функцій управління багатогранна і для її здійснення потрібна багатобічна діяльність управлінського персоналу. При розгляді, наприклад, функції планування виробничо-господарської діяльності енергетичної компанії, можна відзначити наступне. У рамках компанії планування відрізняється по: рівнях управління (зокрема, план компанії в цілому, плани по складовим одиницям, групі шахт, виробничим одиницям, виробничим бригадам); об'єктах управління (план теплової електростанції, шахти, збагачувальної фабрики, ремонтно-механічному заводу, ремонтно-будівельному управлінню на ін.); галузях виробництва (план з видобутку вугілля, збагаченню, брикетуванню, машинобудуванню та ін.); розподілах плану (план з виробництва, праці, собівартості, прибутку та ін.); тимчасовому періоду (план на місяць, квартал, рік, на період стратегічного планування) і так далі. Очевидно, що функція планування повинна охоплювати всі ці сторони планової роботи. Відповідно мають розроблятися й вирішуватися управлінські завдання, які спрямовані на здійснення функції планування.

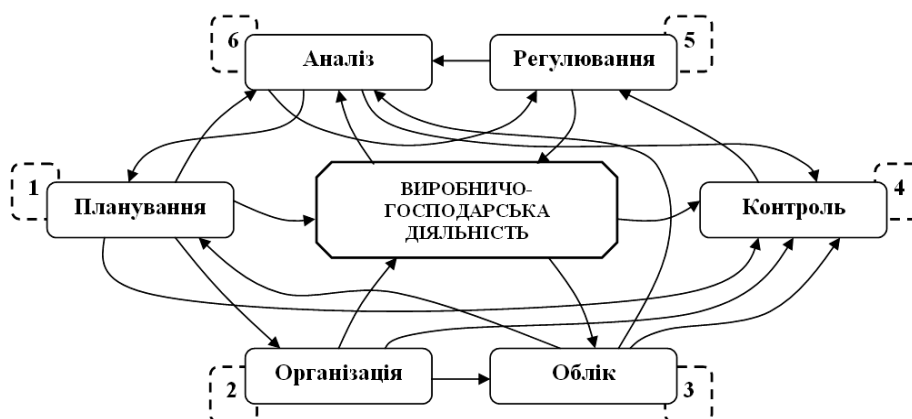

Рис. 3. Схема інформаційних зв'язків при здійсненні управління підприємством

На кожному рівні ієрархії управління здійснюються всі його функції. Разом з тим, питома вага функцій на різних рівнях є різною. Так, міністерству більше всього властиві функції регулювання макропоказників [6] (формування балансу вугілля і вугільної продукції, прогнозування напрямків розвитку вугільній галузі з видобутку вугілля та його переробки, вивчення поточної й перспективної потреби вугілля за марками і сортами на внутрішньому і зовнішньому ринку та ін.).

Здійснення двох груп управлінських функцій, «функцій управління» і «функцій діяльності», має відбуватися не відособлено, а взаємопов'язано. Зміст функцій управління не можна розглядати у відриві від змісту функцій діяльності. Якщо менеджер здійснює функцію планування, то він займається не абстрактним плануванням взагалі, а у прив'язці до здійснення будь-якої функції діяльності, наприклад, плануванню матеріально-технічного забезпечення, плануванню фінансової діяльності та ін. Необхідно також відзначити, що кожен відділ апарату управління здійснює у тій чи іншій мірі всі функції управління.

Висновки. Процес інформаційного управління – це синергетична форма діяльності, спрямована на впорядкування інформаційних зв'язків з координацією функціонування та створення основи ефективного розвитку гірничодобувного підприємства та його елементів з метою досягнення відповідних економічних результатів.

Функції управління тісно пов'язані зі специфікою підприємства та основними сферами його діяльності. Правильне розуміння змісту функцій управління і функцій діяльності, визначення сутності їх різноманітностей, окрім усунення плутанини в термінології є однією з основ побудови ефективної системи інформаційного управління підприємством з чітким формулюванням управлінських завдань.

Подальші наукові дослідження заплановано проводити у напрямку побудови системи інформаційного управління гірничодобувним підприємством.

Джерела та література:

1. Шмален Г. Основы и проблемы экономики предприятия / Г. Шмален. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 356 с.
2. Шевченко И. К. Организация предпринимательской деятельности : [Электронный ресурс] / И. К. Шевченко. – Режим доступа : <http://www.aup.ru/books/m91/04.htm>.
3. Глухов В. В. Экономика малого предприятия / В. В. Глухов. – М. : Смолен плюс, 2000. – 420 с.
4. Харрисон Ф. Е. Сущность управленческого решения : [Электронный ресурс] / Ф. Е. Харрисон, М. А. Пеллетир. – Режим доступа : http://quality.eup.ru/MATERIALY3/ess_ris.html.
5. Трахтенгерц Э. А. Компьютерные методы реализации экономических и информационных управленческих решений : в 2-х т. / Э. А. Трахтенгерц. – М. : СИНТЕГ, 2009. – Т. 1 : Методы и средства. – 172 с.
6. Положение о Министерстве энергетики и угольной промышленности Украины : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mvp.gov.ua/mvp/control/uk>.